

TILL KNUTBY, BENNEBOL OCH ÖREGRUND

*Upplands fornminnesförenings höstutflykt
söndagen den 24 september 1972*

Höstutflykten 1972 lockade ett trettiotal deltagare. Det traditionsenligt vackra vädret svek denna gång, och utflykten genomfördes i regn, vilket dock inte tycktes inverka menligt på deltagarnas goda humör.

Resans första mål var Knutby kyrka, där kyrkvården Erik Carlborg tog emot och berättade om kyrkans byggnadshistoria och dess målningar. Kyrkan, som kan dateras till 1200-talet, hade ursprungligen tunnvalv av trä men fick på 1400-talet slagna tegelvalv och gjordes i samband med denna ombyggnad tvåskeppig och fick sin karakteristiska pelarrad i mittgången.

Färden gick därefter vidare till det närbelägna gravfältet vid Gränsta, där deltagarna efter en lerig promenad kunde blicka ut över ett vidsträckt forntida gravfält med ett flertal bautastenar och en mängd olikformade stensättningar. Antikvarie Lars Gezelius demonstrerade Gränsta-fältet och berättade att man genom jordfynd har kunnat datera detta till äldre järnålder.

På smala skogsvägar fortsatte sedan färden åt NO genom Vällnora och till Bennebols bruk, där masugn och rostugn genomgått en nyligen avslutad restaurering, driven som beredskapsarbete i AMS regi. Antikvarie Karin Wretin talade om brukskulturen och om framställningen av tackjärn, som från masugnen i Bennebol forslades till smedjan i Harg och där smiddes till stångjärn för export. Sedan färddeltagarna intagit sin medhavda matsäck i den vackra gamla inspektorsbostaden från 1700-talet företogs en promenad utmed bruksgatan. Flera till bruksmiljön hörande byggnader besågs, bl. a. brukskontoret, skolan, arbetarbostäderna, labbit och tackjärnsmagasinet samt kolhuset, nu helt i ruiner.

Nästa mål på resan var Öregrund, en stad som växte upp och blev en ort av stor betydelse under 1400-talet. Det var då Östhammars-bornå på grund av landhöjningen måste uppsöka en bättre hamn och då flyttade ut till nuv. Öregrund och där byggde kyrka och gårdar. Vid Öregrundsgården, i hembygdsföreningens ägo, togs färddeltagarna emot av Elof Högberg och Gösta Öberg, som berättade om hembygdsgården och om de samlingar som finns där. Öregrundsgården ligger på ursprunglig plats, den är uppförd under 1700-talet och skänktes 1946 till den då nybildade hembygdsföreningen av bruksdisponenten i Sandviken K. F. Göransson. Öregrundsgården hyser minnen av en epok då staden hade stor betydelse som sjöfartsstad och som utskeppningshamn för det världsberömda uppländska järnet. Utflyktsdeltagarna fick sedan möjlighet att på egen hand utforska Öregrund, en del sökte sig till kyrkan andra ner mot hamnen, innan färden gick åter till Uppsala.

K. W.